

ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z RODINY:

**ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ
VÝCHOVA**

-

NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

BARBORA JECHOVÁ

ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA

PRINCIPY, Z NICHŽ JE NUTNO VYCHÁZET

Úmluva o právech dítěte (sdělení MZV č. 104/1991 Sb.)

- čl. 3: zájem dítěte = předním hlediskem
- čl. 3 a 4: pozitivní závazky pro stát: zajistit ochranu dětí a realizaci jejich práv
- čl. 9: dítě nesmí být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli – jen v souladu s platným právem, na základě soudního rozhodnutí a pokud je to současně potřebné v zájmu dítěte
- čl. 9: právo dítěte udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy

PRINCIPY, Z NICHŽ JE NUTNO VYCHÁZET II

Úmluva o právech dítěte (sdělení MZV č. 104/1991 Sb.)

- čl. 18: prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte mají rodiče (zákonní zástupci), stát jim poskytuje potřebnou pomoc a zabezpečuje rozvoj institucí, zařízení a služeb péče o děti
- čl. 27: rodiče nesou odpovědnost za zabezpečení životních podmínek nezbytných pro rozvoj dítěte, stát v případě potřeby poskytuje materiální pomoc a podpůrné programy - bydlení, potraviny, šatstvo

PRINCIPY, Z NICHŽ JE NUTNO VYCHÁZET III

Listina základních práv a svobod, čl. 32:

- odst. 1: ochrana rodičovství a rodiny
- odst. 4: odloučení rodičů a dětí proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu a na základě zákona
- odst. 5: právo pečujících rodičů na pomoc státu

PRINCIPY, Z NICHŽ JE NUTNO VYCHÁZET IV

§ 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Předním hlediskem je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přihlíží se i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

§ 971 odst. 3 občanského zákoníku

Nedostatečné bytové poměry nebo majetkové poměry rodičů dítěte... **nemohou** být samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově, jestliže jsou jinak rodiče způsobilí zabezpečit řádnou výchovu dítěte a plnění dalších povinností vyplývajících z jejich rodičovské odpovědnosti.

(ESLP:Walla a Wallová vs. ČR)

TYPY ZAŘÍZENÍ

ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ

(372/2011 Sb.)

DD do 3 let

„kojenecký ústav“
„dětské centrum“

ZPZS

(nemocnice,
psychiatrické léčebny)

ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ

(109/2002 Sb.)

DD

DDŠ

VÚ

DÚ

SVP

SOCIÁLNÍ SLUŽBA

(108/2006 Sb.)

DOZP

POVĚŘENÍ K VÝKONU SPOD

(359/1999 Sb.)

ZDVOP

Kdo určí nejvhodnější zařízení?

Co se zohledňuje?

ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

- občanskoprávní institut
- **§ 971 - 975 OZ**
- DÚ, DD, DD3, (DDŠ, VÚ)
- 0 – 18/19 let
- „Jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídit ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěření dítěte do péče fyzické osoby.“

ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

1. Na jak dlouho ji lze uložit (co pak?)
2. Co když pominou důvody nařízení ústavní výchovy?
3. Co když je dítě osvojeno v době jeho pobytu v ústavním zařízení?
4. Musí soud přezkoumávat důvody umístění? Jak často?
5. Může ústavní výchova pokračovat i u zletilého, příp. jak dlouho?
6. Upravuje se vyživovací povinnost rodičů pro dobu, kdy je dítě umístěné v ústavním zařízení?

ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

1. Na jak dlouho ji lze uložit (co pak?)
2. Co když pominou důvody nařízení ústavní výchovy?
3. Co když je dítě osvojeno v době jeho pobytu v ústavním zařízení?
4. Musí soud přezkoumávat důvody umístění? Jak často?
5. Může ústavní výchova pokračovat i u zletilého, příp. jak dlouho?
6. Upravuje se vyživovací povinnost rodičů pro dobu, kdy je dítě umístěné v ústavním zařízení?

§ 972/1 OZ

§ 972/2 OZ

§ 972/3 OZ

§ 973 OZ

§ 974 OZ

§ 975 OZ

OCHRANNÁ VÝCHOVA

- trestní institut (ochranné opatření)
- **§ 22 – 23, 93 ZSVM**
- účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými
- DÚ, DDŠ, VÚ
- mladistvému (15 – 18/19 let) – v trestním řízení
- dítěti po dovršení 12 let – v občanskoprávní řízení
- za čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a fakultativně tehdy, jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší než 15 let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem

POBYT ZLETILÝCH V ZAŘÍZENÍCH PRO VÝKON ÚV A OV

A) Dobrovolný pobyt

§ 2/6 ZoVÚV

- max. do 26 let
- nezaopatřenost (příprava na budoucí povolání, tj. studium)
- smlouva zletilého se zařízením uzavřená v ochranné lhůtě (tj. rok po ukončení ÚV či OV, tj. 18-19/19-20 let)

- návrat:

<https://deti.ochrance.cz/navrat-do-detskeho-domova/>

B) Prodoužená ÚV či OV

ÚV: § 974 OZ

OV: § 22/2 ZSVM

- do 19 let
- rozhodnutí soudu, vyžaduje-li to zájem dítěte/mladistvého

SOUD MŮŽE O ÚV ROZHODNOUT:

usnesením

předběžné opatření

rozsudkem

rozhodnutí ve věci samé

ROZHODNUTÍ VE VĚCI SAMÉ (ROZSUDEK)

Proces: § 466 písm. n) – § 475 ZŘS

- Místní příslušnost: obecný soud nezletilého dítěte (dle trvalého pobytu), příp. tam kde se dítě zdržuje
- Zastoupení dítěte tzv. kolizním opatrovníkem
 - ne OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení
 - novela – účinnost od 30. 9. 2017: může být OSPOD, který podal podnět
- Rozhoduje se rozsudkem a s největším urychlením
 - novela – účinnost od 30. 9. 2017: zpravidla do 6 měsíců od zahájení řízení
- Názor dítěte, názor OSPOD
- Aktivní legitimace: OSPOD, rodiče, soud ex offo

Hmota: § 971 – 975 OZ

SHRnutí PŘEDBĚŽNÝCH OPATŘENÍ (USNESENÍ)

odebrání dítěte z rodiny

tzv. jednodenní/ rychlé předběžko

§ 452 ZŘS (dříve § 76a OSŘ)

- soud rozhoduje bezodkladně, nejpozději do 24 hodin
- vykonatelnost = vydáním

tzv. sedmidenní/pomalé předběžko

§ 76 odst. 1 písm. e) OSŘ

- soud rozhoduje do 7 dnů od podání návrhu
- vykonatelnost = vyhlášením; není-li vyhlášováno, doručením tomu, komu ukládá povinnost
- doručování – 1. datová schránka (přihlášení / 10 denní fikce), 2. jiná adresa nebo elektronická adresa, 3. doručovací orgán, 4. účastník řízení či zástupce (§ 45 OSŘ)

předběžko v případě domácího násilí

§ 400 ZŘS

- soud rozhoduje do 48 hodin od podání návrhu
- vykonatelnost = vydáním

předběžko vydané po zahájení řízení

§ 102 OSŘ

- soud rozhoduje do 7 dnů od podání návrhu
- vykonatelnost = vyhlášením; není-li vyhlášováno, doručením tomu, komu ukládá povinnost

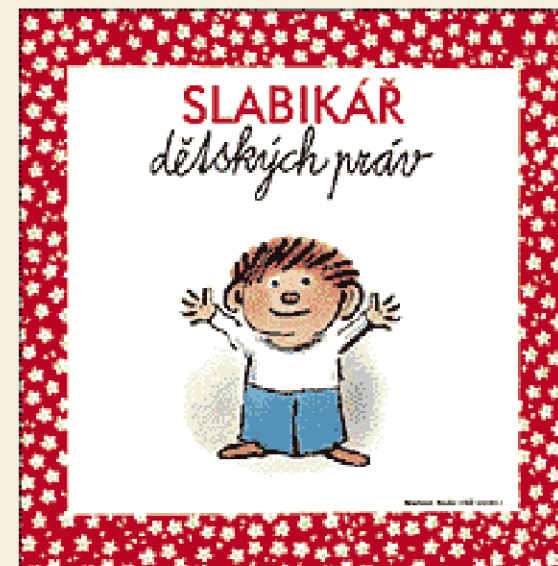
PRÁVA A POVINNOSTI DĚTÍ

Školská zařízení pro výkon ÚV či OV

- práva: **§ 20/1 ZoVÚV**
- povinnosti: **§ 20/2 ZoVÚV**

ZDVOP

- **§ 42a ZoSPOD**

I dítě z dětského domova si může vybrat střední školu

- <https://deti.ochrance.cz/aktuality/i-dite-z-detskeho-domova-si-muze-vybrat-stredni-skolu/>

PRÁVA A POVINNOSTI ŘEDITELE/ŘEDITELKY

Školská zařízení pro výkon ÚV či OV

- práva: **§ 23 ZoVÚV**
- povinnosti: **§ 24 - 25 ZoVÚV**

ZDVOP

- práva: **§ 42a/3 a) ZoSPOD**
- povinnosti: **§ 42a/3 b) ZoSPOD**

POBYT MIMO ZAŘÍZENÍ PROPUSTKY, DOVOLENKY (HOSTITELSKÁ PÉČE)

§ 30 ZoSPOD

- žádost řediteli/ředitelce zařízení
- vyjádření OSPOD
- správní rozhodnutí vydané ředitelem/ředitelkou (zamítnutí)
- možnost odvolání ke krajskému úřadu (nemá odkladný účinek)

ZDVOP: Pozor na pobyty na žádost rodiče či jeho dodatečným souhlasem!

KONTROLNÍ ORGÁNY

Státní zastupitelství

- dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda
- **§ 39 ZoVÚV + § 4 odst. 1 b) zákona o státním zastupitelství**
- <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>

Česká školní inspekce

- Inspekční činnost i individuální stížnosti
- **§ 173 – 176 školského zákona**
- <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcnizpravy>

Veřejný ochránce práv (ombudsman)

- systematické návštěvy míst, kde jsou nebo mohou být lidé omezení na svobodě
- individuální podněty související s právy dětí v ÚV a OV
- **§ 1 odst. 2, 3, 4 ZoVOP**
- <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>
- <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/dite-v-detskem-domove/>

OSPOD

- **§ 29 ZoSPOD** - sledování výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy
- **§ 42 odst. 7 ZoSPOD** - ZDVOP

DALŠÍ INFO...

Otázky a odpovědi na nejčastější problémy spojení s ÚV a OV

- <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/dite-v-detskem-domove/>
- <https://deti.ochrance.cz/ustavni-a-ochranna-vychova/>

Zprávy veřejného ochránce práv ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ÚV a OV

- <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zarizeni-pro-deti/>

Sekce institucionální výchovy MŠMT

- <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/institucionalni-vychova>

Tematická zpráva České školní inspekce ke kvalitě výchovně-vzdělávací činnosti v zařízeních pro výkon ÚV a OV

- <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-Kvalita-vychovne-vzdelavaci-cinno>

**NÁHRADNÍ
RODINNÁ PÉČE**

NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

INSTITUTY NRP

Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu

A) Poručnictví (§ 928 – 942 OZ)

→ není tu rodiče s rodičovskou odpovědností

→ zastupuje dítě formálně jako zákonný zástupce, rozhodnutí v nikoliv běžných záležitostech podléhají schválení soudu

→ může být např. i advokát, OSPOD, ...

a) s výkonem osobní péče

b) bez výkonu osobní péče (osobní péči vykonává jiný pečovatel (PP, PPPD, SPJO, zařízení)

INSTITUTY NRP

Má-li dítě rodiče, kteří vůči němu mají rodičovskou odpovědnost, ale nemohou o něj pečovat

- rodiče neztrácí rodičovskou odpovědnost, zůstávají jim práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, výjimkou práva a povinnosti, které zákon stanoví pěstounovi
- rodiče mají právo osobně se stýkat s dítětem, rozhodovat o významných záležitostech dítěte, trvá vyživovací povinnost rodičů

B) Pěstounská péče – dlouhodobá (§ 958 – 970 OZ)

- ve většině případů se pojí s nárokem na dávky pěstounské péče (výjimka: pěstouni-prarodiče – pouze v případech hodných zvláštního zřetele)
- trvá po dobu, po kterou dítě potřebuje

C) Pěstounská péče na přechodnou dobu – „profi pěstouni“ (§ 27a ZoSPOD)

- pobírají odměnu pěstouna (jedna z pěstounských dávek) i v době, kdy fyzicky nepečují o dítě
- započítává se jako „fiktivní zaměstnání s příjmem“
- trvá max. na 1 rok (nález ÚS 2019 – výjimečně možné opakovat)

D) Svěření do péče jiné osoby – „svěřenectví“ (§ 953 – 957 OZ)

- nepojí se s nárokem na dávky pěstounské péče - předpokládá se stanovení výživného rodičům
- trvá po dobu, po kterou dítě potřebuje

POZOR!

-

NEJSOU INSTITUTY NRP

Osvojení (§ 794 – 845 OZ)

- statusová změna – přijetí cizího dítěte za vlastní – fikce biologického svazku
- nezrušitelnost po třech letech od rozhodnutí

Opatrovnictví

a) pro správu jmění (§ 948 – 952 OZ)

b) pro zastoupení dítěte v soudním řízení

(§ 943 – 947 OZ)

- procesní zastoupení (tzv. kolizní opatrovník)
- je-li dítě v kolizi zájmů se svým zákonným zástupcem, který by jej jinak v řízení zastupoval

KDO ROZHODUJE O SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO NĚKTERÉHO TYPU NRP?

- vždy soud
- návrh podává OSPOD, žadatel nebo soud rozhodne bez návrhu

ZKRATKY

ZoSPOD – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, , ve znění pozdějších předpisů.

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 460/2016 Sb..

ZoVÚV – zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

ZoVOP – zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

školský zákon – zákon č. 56 I/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon o státním zastupitelství – zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

**DĚKUJI ZA
POZORNOST**